

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 (10) КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ГЛУХИХ ДІТЕЙ**

Українська мова

6-7 класи

Укладач: **Жук В.В.**, завідувач лабораторії сурдопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки
НАПН України

Київ – 2014

Українська словесна мова як мова опанування

Програма з української мови є адаптованим варіантом програми загальноосвітньої школи, що відповідає вимогам цензової освіти дітей глухих та зі зниженим слухом.

Розподіл тем по класам здійснено з врахуванням структури спеціальних загальноосвітніх шкіл для глухих дітей та дітей зі зниженим слухом.

Зміст навчального матеріалу здебільшого збережено, вилучено або змінено ті елементи змісту, які не відповідають сенсорним та мовленнєвим можливостям дітей з порушеннями слуху. Зокрема, розділ «Аудіювання» замінено на розділ «Сприймання і розуміння мовлення».

Вимоги до навчальних досягнень учнів адаптовані відповідно до специфіки сприйняття мовлення дітьми з порушеннями слуху.

Програма доповнена корекційно-розвивальною лінією, до складу якої увійшли мовленнєвий і не мовленнєві напрями роботи.

Кількість навчальних годин може змінюватися у відповідності до діючих Типових навчальних планів. Розподіл часу за темами визначає вчитель з міркувань доцільності у кожному класі.

6 клас

Мовленнєва змістова лінія

№ п\п	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня мовленнєвої компетентності учнів
1.	Відомості про мовлення Повторення матеріалу про мовлення, вивченого у попередніх класах. Загальне уявлення про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (сприймання і розуміння, читання, говоріння, письмо). Типи мовлення (розповідь, опис, роздум) (практично). Жанри мовлення (оповідання, лист, повідомлення, план роботи, оголошення), особливості їх побудови. Стилі мовлення (розмовний, художній, науковий). Загальне уявлення про ситуацію спілкування та її	Учень (учениця): має уявлення про мовлення як явище; усвідомлює значення української словесної мови для життя у суспільстві; розрізняє види мовлення: сприймання і розуміння, читання, говоріння, письмо; використовує види мовлення у навчанні та повсякденному житті; визначає ситуацію спілкування, її складники; визначає тему і основну думку висловлювання; розрізняє стилі мовлення (розмовний, художній, науковий), типи мовлення (розповідь, опис, роздум), жанри мовлення (оповідання, лист, повідомлення, план роботи, оголошення); розпізнає текст, його структурні особливості (зачин, основну частину, кінцівку); розділяє текст на логічні частини (з допомогою вчителя, за необхідності, з використанням запитань до частин тексту, опорних слів, словосполучень,

	<p>складники: учасники (той, хто говорить або пише; той, до кого спрямоване мовлення), тема та основна думка висловлювання, мета й місце спілкування (практично).</p> <p>Повторення вивченого про текст, його основні ознаки та структурні особливості: зачин, основна частина, кінцівка, послідовність викладу змісту, використання мовних засобів зв'язку між частинами тексту (повторення).</p> <p>Простий план власного висловлення.</p>	<p>малюнків, піктографічних зображень);</p> <p>переказує за простим планом, складеним колективно, короткий текст з використанням запитань до частин тексту, опорних слів, словосполучень, піктографічних зображень, малюнків тощо;</p> <p>дотримується основних правил ведення діалогу;</p> <p>складає власне висловлювання за простим планом (складеним самостійно або з допомогою вчителя).</p>
2.	<p style="text-align: center;">Види робіт</p> <p><i>Сприймання і розуміння зверненого мовлення</i> Сприймання і розуміння зверненого мовлення.</p> <p>Сприймання і розуміння текстів діалогічного і монологічного характеру, що належать до стилів: розмовного, художнього, наукового; типів: розповідь, опис (в т. ч. опис окремих предметів, тварин), роздум; жанрів мовлення: оповідання, казка, легенда, переказ, пісня, вірш, загадка; прислів'я, приказки.</p> <p>Усвідомлення під час слухо-зорового сприймання та читання емоційно-оцінної інформації, вираженої у висловлюванні.</p> <p>Знаходження частин тексту за поданим простим планом та вказівкою вчителя.</p> <p>Знаходження у тексті відповідей на запитання вчителя.</p> <p style="text-align: center;"><i>Читання мовчки і вголос</i></p> <p>Читання мовчки текстів діалогічного й монологічного характеру, що належать до стилів: розмовного, художнього, наукового; типів: розповідь, опис (зокрема опис приміщення й</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>уважно сприймає і розуміє усні висловлювання, побудовані із знайомих слів і конструкцій, з опорою на видимі артикуляційні образи та доступні звукові сигнали, враховує міміку та емоційні прояви того, хто говорить (читає), ситуацію спілкування;</p> <p>усвідомлює під час слухо-зорового (слухо-зоро-вібраційного) сприймання та читання смисл інформації, вираженої у висловлюванні словесно (доступними мовленнєвими засобами) та емоційно;</p> <p>усвідомлює зміст прочитаного (доступного за змістом і структурою) тексту, спираючись на знайомий матеріал, ілюстрації, тематику, з'ясовує значення незрозумілих елементів;</p> <p>знаходить частини тексту за поданим простим планом та вказівкою вчителя;</p> <p>знаходить у тексті відповіді на запитання вчителя;</p> <p>визначає тему й основну думку, причинно-наслідкові зв'язки, основну й другорядну інформацію у доступних текстах;</p> <p>розуміє емоційно-оцінну інформацію, прямо виражену в тексті, висловлюванню доступними мовленнєвими засобами;</p> <p>висловлює ставлення до змісту доступними комунікативними засобами;</p> <p>читає мовчки незнайомі тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення, за вибором учня або вчителя, які за змістом та структурою мовленнєвих одиниць</p>

<p>природи), роздум; жанрів мовлення: оповідання, замітка, стаття, п'єса, вірш, казка, байка, легенда, переказ, пісня; загадка, прислів'я, приказки (за вибором).</p> <p>Читання вголос художніх, ділових, науково-популярних текстів, що належать до таких жанрів мовлення, як оповідання, стаття, замітка, п'єса, казка, байка, прислів'я, приказки, загадки (вивчення деяких для збагачення власного мовлення).</p>		<p>відповідають мовленнєвим можливостям дитини;</p> <p>переглядає доступні за обсягом, структурою та змістом тексти, знаходить в них указані вчителем елементи тексту й змісту (виділені спеціальним шрифтом слова, розділові знаки, виноски, кількість абзаців на сторінці тощо, пряму мову й діалог тощо), основну й другорядну інформацію;</p> <p>осмислює й запам'ятовує найважливіші змістові віхи прочитаного;</p> <p>виділяє у тексті мікротеми (самостійно або з допомогою вчителя); добирає до них заголовки (самостійно або з допомогою вчителя);</p> <p>складає план готового тексту (самостійно, колективно, з дозованою допомогою вчителя);</p> <p>оцінює прочитаний текст з погляду його змісту та виразності мовного оформлення, використовуючи доступні мовленнєві засоби;</p> <p>висловлює своє ставлення до змісту прочитаного тексту, використовуючи доступні мовленнєві засоби;</p> <p>читає вголос знайомі тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення (складніші порівняно з попереднім класом), з прийнятною швидкістю, плавно, за вибором учня або вчителя, які за змістом та структурою мовленнєвих одиниць відповідають мовленнєвим можливостям дитини</p> <p>знаходить у нових текстах указані вчителем структурно-змістові елементи тексту (виділені спеціальним шрифтом слова, розділові знаки, виноски, кількість абзаців на сторінці тощо, пряму мову й діалог) у знайомому тексті елементи змісту (порівняння, опис чи роздум, висновки, ключові слова або пропущені слова тощо), основну й другорядну інформацію;</p> <p>осмислює й запам'ятовує найважливіші змістові віхи прочитаного;</p> <p>знаходить у тексті мікротеми (<i>про ...</i>, <i>про ...</i>); добирає до них заголовки з допомогою вчителя;</p> <p>розповідає напам'ять вірші, прислів'я, приказки;</p> <p>розповідає близько до тексту короткі прозові твори або уривки (дотримання орфоепічних та інтонаційних норм відповідно можливостей дитини);</p> <p>розділяє речення на смислові відрізки паузами, орієнтуючись на розділові знаки, виділяє голосом ключові слова (знайдені самостійно або з допомогою вчителя).</p>
3.	Відтворення готового тексту, переказ	

	<p style="text-align: center;">Говоріння</p> <p>Перекази художніх текстів розповідного характеру з елементами опису приміщення, природи. Перекази текстів наукового стилю з елементами роздуму.</p> <p style="text-align: center;">Письмо</p> <p>Перекази (докладні, стислі) художніх текстів розповідного характеру з елементами опису приміщення й тексту-роздуму. Вибіркові перекази художніх текстів розповідного характеру з елементами опису природи. Докладний переказ тексту художнього стилю із творчим завданням (опис природи чи приміщення).</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>переказує усно та письмово докладно, стисло, вибірково, за планом, складеним самостійно або колективно з допомогою вчителя сприйняті на слухо-зоровій (або слухо-зоро-вібраційній) основі або самостійно прочитані тексти художнього та наукового стилів мовлення, доступні за обсягом, змістом та структурою; використовує під час переказу різні види опор: запитання до тексту, пункти плану, опорні слова або словосполучення, малюнки або піктографічні зображення; помічає й виправляє недоліки у своєму й чужому мовленні за вказівкою та з дозваною допомогою вчителя; оцінює текст (його зміст і мовне оформлення), використовуючи доступні мовленнєві засоби.</p>
4.	<p>Створення власних висловлювань:</p> <p style="text-align: center;">Діалогічне мовлення</p> <p>Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з особистими враженнями від певних подій, спостереженнями, обміном думками, життєвим досвідом учнів (діалоги-знайомства, діалоги-розпитування, діалоги у публічних місцях – у магазині, в аптеці, на вулиці тощо), за поданим початком, малюнками.</p> <p style="text-align: center;">Монологічне мовлення. Твори</p> <p style="text-align: center;">Говоріння</p> <p>Твори-описи приміщення та природи на основі особистих вражень у художньому стилі. Твір-оповідання за жанровою картиною. Повідомлення на лінгвістичну тему в науковому</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>підтримує та ініціює діалог у повсякденному спілкуванні, навчальних ситуаціях; використовує репліки для стимулювання, підтримання діалогу, дотримується теми, враховує мету висловлювання; дотримується правил мовленнєвого етикету; розігрує діалоги невеликого обсягу (кількість реплік залежить від можливостей дітей) відповідно до запропонованої ситуації спілкування, за зразком, заданим початком, опорними словами, малюнками (дотримання орфоепічних норм залежить від мовленнєвих можливостей дитини); добирає мовленнєвий матеріал для власних висловлювань (самостійно із знайомих мовленнєвих одиниць або з даних вчителем); висловлює особисту позицію щодо обговорюваної теми, використовуючи доступні мовленнєві засоби; складає усні та письмові твори (вказаних видів) колективно з допомогою вчителя з урахуванням мети й адресата мовлення, типу і стилю мовлення;</p>

	<p>стилі.</p> <p style="text-align: center;">Письмо</p> <p>Твір-опис приміщення на основі особистих вражень у науковому стилі.</p> <p>Твір-опис природи за картиною в художньому стилі.</p> <p>Твір-роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і вражень у художньому стилі.</p> <p>Твір-оповідання на основі побаченого.</p> <p>Замітка в газету типу роздуму про вчинки людей.</p> <p>Ділові папери. План роботи. Оголошення.</p>	<p>підпорядковує висловлювання темі та основній думці;</p> <p>використовує вивчені мовні засоби в тексті;</p> <p>додержується вимог до оформлення твору;</p> <p>додержується основних правил спілкування;</p> <p>знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань за вказівкою вчителя;</p> <p>складає план роботи самостійно або з допомогою опорних слів, піктограм, малюнків;</p> <p>складає оголошення на задану тему з допомогою запитань вчителя або опорних слів;</p> <p>складає лист батькам, другу з коротким описом того, що відбувається, вказує адресу.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Інтер'єр і пейзаж у літературному творі; характеристика літературного героя; відгук про невеликий твір (література); переказ текстів наукового стилю (історія, природознавство); усні роздуми на математичні теми (математика); опис змісту й художніх засобів творів живопису, які зображують інтер'єр, пейзаж; усна розповідь або письмовий твір за змістом жанрової картини (пейзаж, про вчинки людей); опис кольорів, властивостей, багатства довкілля (образотворче мистецтво).</p>		

Мовна змістова лінія

№ п\п	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня мовної компетентності учнів
1.	<p>Вступ</p> <p>Значення опанування української словесної мови для життя у суспільстві, її краса і багатство.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>розуміє значення опанування словесної мови для життя у суспільстві;</p> <p>усвідомлює красу і багатство української мови;</p> <p>використовує українську словесну мову у спілкуванні та навчанні (як рівноправну з жестовою), для отримання необхідної інформації (у доступних межах).</p>
Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого у попередніх класах		
2.	<p style="text-align: center;">Словосполучення й речення</p> <p>Головні члени речення.</p> <p>Просте речення.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>розрізняє словосполучення й речення, прості й складні речення, типи й стилі</p>

<p>Звертання. Вставні слова. Однорідні члени речення в простому реченні. Складне речення. Пряма мова. Діалог. Структура тексту: зачин, основна частина, кінцівка; відоме й нове. Тема й основна думка тексту.</p> <p style="text-align: center;">Морфологія</p> <p>Частин мови, їх ознаки. Будова слова. Значущі частини слова Основа слова і закінчення. Корінь, префікс, суфікс. Форми слова і спільнокореневі слова. Фонетика. Графіка. Орфоенія.</p> <p>Букви і звуки. Голосні і приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінки і глухі. Вимова приголосних. Уподібнення приголосних. Спрощення у групах приголосних. Звукове значення букв <i>я,ю,є,ї,щ</i>. Склад. Наголос. Орфоепічний словник. Вимова наголошених і ненаголошених голосних, ненаголошені голосні <i>е,и,о</i> в коренях слів. Чергування голосних і приголосних (найпоширеніші випадки, практично).</p>	<p>мовлення; визначає головне й залежне слово в словосполученні, головні й другорядні члени речення; знаходить у реченні вставні слова, звертання та однорідні члени речення; називає частини мови, якими вони виражені; розставляє розділові знаки в простих ускладнених реченнях, складних реченнях; будує речення зі звертаннями, вставними словами, однорідними членами речення; складає усні й письмові монологічні й діалогічні висловлювання на певну соціокультурну тему відповідно до визначеної комунікативної мети на основі власного життєвого досвіду, використовуючи звертання, вставні слова, прості й складні речення з прямою й непрямою мовою та діалоги (використовуючи знайомий мовленнєвий матеріал); визначає частини мови за їх ознаками; виділяє у слові основу і закінчення, корінь, префікс, суфікс; розрізняє форми слова і спільнокореневі слова; має уявлення про те, що вивчає фонетика, графіка, орфоенія, орфографія; розрізняє звуки і букви; розрізняє в словах тверді й м'які, дзвінки й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні звуки; знає значення букв <i>я, ю, є, і та щ</i>; вимовляє звуки в словах відповідно до орфоепічних норм (міра дотримання орфоепічних норм визначається можливостями дитини); користується орфоепічним і орфографічним словниками (за необхідності з додатковими поясненнями вчителя); правильно пише слова з вивченими орфограмами (допускається незначна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням); знаходить і виправляє орфоепічні й орфографічні помилки на вивчені правила (самостійно або за вказівкою вчителя); використовує логічний наголос для виділення слів із смисловим навантаженням (знаходить їх самостійно або виділяє вказані вчителем слова);</p>
--	---

<p style="text-align: center;">Правопис</p> <p>Розділові знаки в простому реченні. Розділові знаки у складному реченні і при прямій мові й діалозі. Орфограми і пунктограми.</p> <p>Перенос слів.</p> <p>Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних звуків.</p> <p>Правопис знака м'якшення й апострофа; подвоєння букв у загальних і власних назвах.</p> <p>Вживання сполучень <i>ьо, йо</i>.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки</p> <p>Лексикологія. Вставні слова. Звертання.</p> <p><i>Найуживаніші фразеологізми.</i></p> <p>Граматика. Частина мови, якими виражаються звертання, вставні слова, однорідні члени речення. Займенники, сполучники, прислівники. Синоніми.</p> <p>Культура мовлення.</p> <p><i>Інтонування речень зі звертаннями, вставними словами та однорідними членами речення різних за метою висловлювання.</i></p> <p>Текст (риторичний аспект)</p> <p><i>Звертання, вставні слова, однорідні члени речення у власних висловлюваннях на певну тему.</i></p>	<p>застосовує орфоепічний словник і словник наголосів для самоконтролю власної вимови (самостійно або з додатковими поясненнями вчителя);</p> <p>складає повідомлення, твори на певну соціокультурну тему, використовуючи засвоєний мовленнєвий матеріал, дотримуючись інтонації, мовних норм (за можливостями дитини);</p> <p>ділить слово на склади, виділяє наголос;</p> <p>розпізнає у словах і словосполученнях явища уподібнення, спрощення, чергування;</p> <p>використовує на письмі вивчені орфограми й пунктограми.</p>
<p>Лексикологія. Фразеологія</p>	

3.	<p>Лексичне значення слова</p> <p>Однозначні і багатозначні слова (повторення). Вживання багатозначних слів у прямому і переносному значеннях (повторення). Лексична помилка (практично). Загальноживані (нейтральні) і стилістично забарвлені слова (практичне ознайомлення). Ознайомлення з тлумачним і перекладним словниками.</p> <p>Групи слів за значенням</p> <p>Синоніми, антоніми, омоніми. Ознайомлення зі словниками антонімів, синонімів.</p> <p>Фразеологізми</p> <p>Поняття про фразеологізм, його лексичне значення та джерела українських фразеологізмів. Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів. Фразеологізми в ролі членів речення. Ознайомлення із фразеологічним словником. Походження (етимологія) слова (практичне ознайомлення). Етимологічний словник української мови(практичне ознайомлення).</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки Культура мовлення і стилістика. Уживання слів відповідно до їх значення. Доречне використання слів із переносним значенням, стилістично забарвлених слів, лексичних повторів і синонімів як засобу зв'язку речень у тексті, а також</p>	<p>Учень (учениця): має уявлення про те, що вивчає лексикологія і фразеологія; розрізняє однозначні й багатозначні слова; має більший словниковий запас, ніж у попередніх класах; використовує для розширення словникового запасу та збагачення мовлення різні доступні засоби: спілкування, читання, написання висловлювань монологічного характеру тощо; знає про існування загальноживаних (нейтральні) і стилістично забарвлених слів; групує слова за значенням; з'ясовує значення незнайомих слів через словесно-жестовий переказ, малюнки, піктограми, запитання до вчителя, батьків, учнів класу, використовує тлумачний словник; пояснює (з використанням доступних мовленнєвих засобів) значення відомих слів; розуміє роль фразеологізмів у мовленні; з'ясовує значення незрозумілих фразеологізмів, крилатих виразів, афоризмів, добираючи для цього доступні засоби (запитання до вчителя, словник фразеологізмів, тлумачний словник, словесно-жестовий переклад); знає та використовує у мовленні деякі фразеологізми; пояснює (у нескладних випадках, (з використанням доступних мовленнєвих засобів)) значення відомих фразеологізмів, прислів'їв, приказок, крилатих висловів; користується тлумачним і фразеологічним словниками, словниками синонімів, антонімів; добирає з-поміж синонімів, антонімів, фразеологізмів найбільш відповідні контексту; використовує вивчені лексичні мовні засоби у різних мовленнєвих ситуаціях, для надання відповідного змісту та забарвлення висловлюванню; виправляє лексичні помилки (самостійно або за вказівкою вчителя).</p>
----	--	--

	<p>синонімів для уникнення невиправданих повторів слів. Засвоєння складних випадків слововживання. Текст (риторичний аспект). Розвиток умінь уявляти мовне оформлення висловлювання з допомогою лексико-фразеологічних засобів.</p>	
<p>Міжпредметні зв'язки. Епітети, порівняння, синоніми, характерні для усної народної творчості, фразеологізми (література).</p>		
<p>Словотвір. Орфографія</p>		
<p>4.</p>	<p>Змінювання і творення слів</p> <p>Твірне слово.</p> <p>Основні способи словотворення: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний (відкидання від твірного слова префіксів, суфіксів і закінчення), складання основ (або слів), абрєвіатури, перехід слів з однієї частини мови в іншу.</p> <p>Словотвірний ланцюжок. Словотвірний розбір слова. Словотвірний словник.</p> <p>Зміни приголосних при творенні слів: іменників із суфіксом -ин (а) від прикметників на -ський, -цький; буквосполученням -чн- (-ин-). Зміни приголосних при творенні відносних прикметників із суфіксами -ськ-, -цьк-, -зьк- та іменників з суфіксами -ств (о), -зтв (о), -цтв (о).</p> <p>Складні слова. Сполучні о, е в складних словах.</p> <p>Утворення складноскорочених слів.</p> <p style="text-align: center;">Правопис</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>має уявлення про основні способи словотвору; знаходить приголосні, що зазнають змін при суфіксальному словотворенні; визначає спосіб творення відомих слів (самостійно або з допомогою вчителя); дотримується правил зміни приголосних при творенні слів: іменників із суфіксом -ин (а) від прикметників на -ський, -цький; буквосполученням -чн- (-ин-) (за зразком);</p> <p>дотримується правил зміни приголосних при творенні відносних прикметників із суфіксами -ськ-, -цьк-, -зьк- та іменників з суфіксами -ств (о), -зтв (о), -цтв (о) (за зразком);</p> <p>знаходить та вживає сполучні о, е в складних словах (допускається певна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням);</p> <p>утворює словотвірний ланцюжок й словотвірне гніздо (самостійно, колективно або з допомогою вчителя); дотримується правопису складних слів разом і через дефіс, написання слів з пів- (допускається незначна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням);</p> <p>дотримується правопису складноскорочених слів;</p>

<p>Правопис складних слів разом і через дефіс, написання слів з <i>пів-</i>; правопис складноскорочених слів.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки</p> <p>Лексикологія й фразеологія</p> <p><i>Засвоєння нових слів, утворених різними способами, поетичних неологізмів із художніх творів.</i></p> <p>Грамматика</p> <p><i>Творення самостійних частин мови.</i></p> <p>Культура мовлення</p> <p><i>Вимова та наголошення складних і складноскорочених слів (відповідно до слухомовленнєвих можливостей дитини); вживання їх у мовленні з прикметниками й дієсловами.</i></p> <p>Текст (риторичний аспект). <i>Удосконалення вмінь забезпечувати зв'язність тексту, також шляхом використання у тому числі з використанням спільнокореневих слів.</i></p>	<p>знаходить і виправляє орфографічні помилки на вивчені правила (самостійно або за вказівкою вчителя);</p> <p>користується словотвірним та орфографічним словниками;</p> <p>утворює за зразком і вживає складноскорочені слова у власному мовленні, узгоджуючи їх із прикметниками й дієсловами (допускається незначна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням);</p> <p>пише й вимовляє складні й складноскорочені слова (дотримання норм орфоепії відповідає можливостям дитини);</p> <p>складає речення зі словами, що перейшли з однієї частини мови в іншу (самостійно або з допомогою вчителя).</p>
<p>Морфологія. Орфографія Загальна характеристика частин мови.</p>	
<p>5.</p> <p style="text-align: center;">Іменник</p> <p>Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники – назви істот і неістот (повторення). Іменники загальні й власні, конкретні та абстрактні. Збірні іменники.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>має уявлення про те, що вивчає морфологія;</p> <p>знає морфологічні ознаки іменника, його синтаксичну роль;</p> <p>знаходить іменники в реченні;</p> <p>визначає належність іменника до певної відміни й роду;</p> <p>має уявлення про основні значення відмінків;</p>

<p>Рід іменників (повторення). Іменники спільного роду.</p> <p>Число іменників (повторення). Іменники, що мають форми тільки однини або тільки множини.</p> <p>Відмінки іменників, їх значення.</p> <p>Відмінювання іменників. Поділ іменників на відміни й групи.</p> <p>Відмінювання іменників I відміни. Відмінювання іменників II відміни. Особливості відмінювання іменників чоловічого роду в родовому відмінку.</p> <p>Відмінювання іменників III – IV відмін.</p> <p>Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників. Відмінювання іменників, що мають форму лише множини.</p> <p>Особливості творення іменників.</p> <p>Правопис іменників</p> <p>Велика буква і лапки у власних назвах. Не з іменниками.</p> <p>Букви -а (-я), -у (-ю) в закінченнях іменників чоловічого роду другої відміни.</p> <p>Букви е, и, і в суфіксах -ечок, -ечк, -ичок, -ичк, -іни (я), -ення (-я), -н (я), -ини (я), -ив (о), -ев (о).</p> <p>Особливості написання іменників у кличному відмінку.</p> <p>Написання й відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ, імен по батькові,</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки</p> <p>Лексикологія й фразеологія</p> <p><i>Засвоєння нових слів на позначення осіб, предметів і явищ, прислів'їв, крилатих висловів.</i></p> <p>Культура мовлення й стилістика</p> <p><i>Використання в мовленні іменників – синонімів,</i></p>	<p>відмінює іменники;</p> <p>визначає форму іменника в реченні;</p> <p>має уявлення про значення іменникових суфіксів;</p> <p>утворює іменники різними способами (самостійно або з допомогою вчителя);</p> <p>утворює і пише чоловічі й жіночі прізвища, імена по батькові;</p> <p>знаходить і виправляє орфографічні помилки на вивчені правила, граматичні помилки і стилістичні недоліки у вживанні іменників (самостійно або за вказівкою та з допомогою вчителя);</p> <p>користується орфографічним словником;</p> <p>використовує в мовленні іменники-синоніми та іменники-антоніми, синонімічність відмінкових закінчень, кличний відмінок іменників при звертанні, деякі фразеологізми й крилаті вислови, до складу яких входять іменники (допускається певна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням);</p> <p>усвідомлює роль іменників у досягненні точності, інформативності й виразності мовлення;</p> <p>пише іменники з вивченими орфограмами (допускається певна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням);</p> <p>створює тексти на визначену соціокультурну тему, використовуючи вивчені виражальні можливості іменника.</p>
--	---

	<p>омонімів. Запобігання помилкам у визначенні роду окремих іменників (рояль, зал, рукопис), іменників спільного роду (староста, сирота, бідолаха, листоноша, нероба, сиротина). Уживання відмінкових форм іменників, кличного відмінка при звертанні (земле, Василю, Олено, добродію, батьку).</p> <p>Синонімічність деяких відмінкових закінчень: купив сіль (солі), хліб (хліба), твого ім'я (імені), пас ягнята (ягнят).</p> <p>Текст (риторичний аспект). Залежність точності й ясності висловлення від правильного вживання іменника; вибір слова-іменника залежно від стилю й ситуації спілкування.</p>	
<p>Міжпредметні зв'язки. Слова з суфіксами зменшувально-пестливого значення й суфіксами згрублості в художніх творах (література). Велика буква у власних назвах (історія, географія).</p>		
<p>б.</p>	<p style="text-align: center;">Прикметник</p> <p>Загальне значення прикметника, його морфологічні ознаки та синтаксична роль.</p> <p>Групи прикметників за значенням: якісні, відносні, присвійні. Перехід прикметників з однієї групи в іншу.</p> <p>Ступені порівняння якісних прикметників, їх творення. Відмінювання прикметників. Повні й короткі форми прикметники.</p> <p>Прикметники твердої й м'якої груп.</p> <p>Творення прикметників. Перехід прикметників в іменники.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>усвідомлює морфологічні ознаки прикметника, його синтаксичну роль;</p> <p>знаходить прикметники в реченні;</p> <p>має уявлення про його значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль у реченні;</p> <p>відмінює прикметники твердої й м'якої груп;</p> <p>утворює форми вищого і найвищого ступеня порівняння якісних прикметників; якісні, відносні й присвійні прикметники від інших частин мови за допомогою відомих способів словотвору (допускається певна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням);</p> <p>складає речення з якісними, відносними й присвійними прикметниками; уживає їх у власному мовленні (допускається певна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням);</p>

<p>Правопис прикметників Написання прикметників із суфіксами: -еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -ськ-, -цьк-, -зьк-. Букви е, о, и в прикметникових суфіксах -ев-(-єв-), -ов-(-йов-, -ьов-), -ин-, -ін-, -ичн-. Зміни приголосних при творенні відносних прикметників за допомогою суфіксів -ськ-, -ств(о), -цьк-, цтв(о), -зьк-, зтв(о). Написання не з прикметниками. Написання -н- і -ни- у прикметниках. Написання складних прикметників разом і через дефіс. Написання прізвищ прикметникової форми.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки Культура мовлення й стилістика <i>Використання в мовленні прикметників-синонімів.</i></p> <p><i>Правильне вживання в мовленні вищого й найвищого ступенів порівняння прикметників.</i></p> <p>Лексикологія. Фразеологія <i>Засвоєння прикметників-означень, фразеологізмів із прикметниками. Прикметники-синоніми та антоніми.</i></p> <p>Текст (риторичний аспект) <i>Роль прикметників-епітетів у розкритті задуми висловлювання.</i></p>	<p>пише прикметники з вивченими орфограмами (допускається певна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням); знаходить і виправляє помилки в правописі прикметників (самостійно або з допомогою вчителя); усвідомлює роль прикметників у досягненні точності й виразності мовлення; редагує тексти з метою усунення невиправданих повторів прикметників і заміни їх синонімами (самостійно або за вказівкою і з допомогою вчителя); читає й переказує (усно й письмово з використанням опорних слів, словосполучень, малюнків, піктографічних позначень) тексти з описами природи, приміщення (допускається певна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням); складає діалоги (використовуючи доступні мовленнєві засоби) відповідно до запропонованої ситуації, пов'язаної з особистими враженнями, спостереженнями, а також висловлювання на соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості прикметника (допускається певна кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням).</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Використання прикметників для точного опису предметів, явищ і подій (географія, історія, ботаніка), епітет, порівняння, метафора (література).</p>	
<p>7.</p>	<p>Повторення і узагальнення вивченого за рік</p> <p>Учень (учениця): демонструє знання вивченого за рік матеріалу; класифікує, систематизує та узагальнює вивчений матеріал (з допомогою вчителя).</p>

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу		Орієнтовні державні вимоги до рівня соціокультурної компетентності учнів	
Сфери відношень	Тематика текстів	Теми висловлювань учнів	
<p>Я і українська мова й література.</p> <p>Я і Батьківщина, (її природа, історія)</p> <p>Я і національна культура (звичаї, традиції, свята, культура взаємин, українська пісня).</p> <p>Я і мистецтво (традиційне й професійне).</p>	<p>Українська мова – основа національної ідентичності.</p> <p>Етнографічне районування України. Рослинний і тваринний світ рідного краю. Особливості природного ландшафту України. Сім природних чудес України. Гармонія людини й природи.</p> <p>Родинно-побутова культура українців. Народна пісня – душа народу. Колискова. Обрядові пісні. Історія кобзарства в Україні. Кобзарі й лірники. Гумористична й сатирична творчість українського народу. Національне традиційне вбрання українців. Символіка народного костюма. Українська народна архітектура.</p>	<p>«Барви українського слова», «Чистіша від сльози вона хай буде».</p> <p>«Барвінковий край», «Рідні краєвиди»,</p> <p>«Велична премудра природа».</p> <p>«Наша дума, наша пісня не вмре, не загине» (Т.Шевченко), «Мамина пісня», «Ой весна, весна, днем красна», «Про що розповідає старенька хата».</p> <p>«Одягни вишиванку».</p> <p>«Мережила скатертину».</p> <p>«Ой, роде наш красний», «Із замуленого джерела води не</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>сприймає, аналізує, оцінює прочитані чи сприйняті на слухо-зоровій основі відомості і добирає й використовує ті з них, які необхідні для досягнення певної комунікативної мети, використовуючи доступні комунікативні засоби словесної або жестової мови;</p> <p>усвідомлює значення словесної мови для соціалізації;</p> <p>користується словесною мовою (усною та письмовою) у різних комунікативних ситуаціях (як рівноправним з жестовою мовою комунікативним засобом);</p> <p>використовує словесно-жестовий та жестово-словесний переказ;</p> <p>усвідомлює значення словесно-жестового білінгвізму для соціокультурного життя особи з порушенням слуху;</p> <p>використовує українську словесну мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини, української природи, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей, визнання цінності здоров'я свого й інших,</p>

Я і ти (члени родини, друзі, товариші).	Художньо-культурна цінність декоративно-прикладного мистецтва. Плетіння, вишивка, ткацтво, килимкарство, кераміка, мереживо тощо.	нап'єшся».	оптимізм у сприйманні світу;
Я і ми (родина, класний колектив, народ, людство).	Моя родина, родовід. Родинні цінності, свята й традиції. Мати – берегиня роду. Життя за нормами народної моралі. Етика спілкування. Слово як духовна святиня. Домашні обов'язки. Дружба й товаришування.	«Люди, з яких я беру приклад», «Любить людей мене навчила мати...» (В.Симоненко).	усвідомлює необхідність бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.
Я як особистість	Світ моїх захоплень.	«Пізнай самого себе», «Не одяг прикрашає людину, а добрі справи».	

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види загальнонавчальних вмінь	Орієнтовні державні вимоги до рівня діяльнісної компетентності учнів
Організаційно-контрольні	Учень (учениця) <i>самостійно чи за допомогою вчителя:</i> визначає <i>мотив і мету</i> власної мовленнєвої, пізнавальної діяльності; планує діяльність для досягнення мети; розробляє план; оцінює здобутий <i>результат</i> засобами словесної або жестової мови і робить відповідні корективи.
	Учень (учениця) <i>самостійно чи за необхідною допомогою вчителя:</i>

<p>Загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні)</p>	<p>аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності;</p> <p>порівнює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності у словесній і жестовій мовах;</p> <p>виділяє головне з-поміж другорядного; здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо);</p> <p>здійснює бібліографічний пошук необхідної інформації, працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення;</p> <p>систематизує, зіставляє, інтерпретує отриману з різних джерел інформацію;</p> <p>моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності.</p>
<p>Творчі</p>	<p>Учень (учениця) (з допомогою вчителя чи самостійно):</p> <p>уявляє словесно описані предмети і явища; переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; помічає й формулює проблему в процесі навчання засобами словесної або жестової мови;</p> <p>усвідомлює будову предмета вивчення;</p> <p>робить припущення щодо способу розв'язання певної проблеми; добирає аргументи для його доведення (у нескладних випадках), висловлює їх засобами словесної або жестової мови.</p>
<p>Естетико-етичні</p>	<p>Учень (учениця) помічає красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, у вчинках людей і результатах їхньої діяльності;</p> <p>критично оцінює свої вчинки, узгоджувати їх із загальнолюдськими моральними нормами;</p> <p>виявляє готовність і здатність творити добро словом і ділом.</p>

Корекційно-розвивальна змістова лінія

Мовленнєвий напрям

Формування мотиваційного компоненту мовленнєвої діяльності	Створення наочно-образного підґрунтя для розвитку мовлення	Формування навичок сприймання мовлення	Формування навичок продукування мовлення та корекція різних сторін мовлення			
<p>1.Заохочення використання словесного мовлення для спілкування.</p> <p>2.Єдність вимог педколективу щодо використання словесного мовлення.</p> <p>3.Залучення батьків до регулярного мовленнєвого спілкування з дітьми.</p> <p>4.Добір цікавих художніх текстів та такого мовленнєвого матеріалу для вправ, який відповідає.</p>	<p>1.Активне пізнання довкілля.</p> <p>2.Усвідомленн я логічних зв'язків та причинно-наслідкових залежностей, взаємин між людьми.</p> <p>3.Встановленн я єдностей між мовленнєвими одиницями та тією реальністю, яку вони позначають.</p>	<p>1.Формування навичок слухозоро-вібраційного сприймання усного мовлення з орієнтацією на видимі артикуляційні образи, доступні звукові сигнали, вібраційні відчуття.</p> <p>2.Домислювання.</p> <p>3.Врахування контексту та ситуації спілкування для усвідомлення змісту сказаного</p> <p>4.Формування навичок усвідомленого читання з</p>	<p>Формування фонетичної сторони мовлення, вправляння у правильному промовлянні, попередження недоліків та корекція:</p> <p>а)голосоутворення;</p> <p>б)звукимови,</p> <p>в)темпу промовляння,</p> <p>г)ритму та мелодики,</p> <p>д)інтонаційного оформлення</p>	<p>Формування та корекція синтаксичної сторони мовлення:</p> <p>а)вправляння у впізнаванні знайомих синтаксичних конструкцій,</p> <p>б)побудова речень за заданими синтаксичними конструкціями,</p> <p>в)узгодження слів у синтаксичних конструкціях різної складності,</p> <p>г)усвідомлення типовості синтаксичних конструкцій в українській мові,</p> <p>д)усвідомлення</p>	<p>Формування лексико-семантичної сторони мовлення:</p> <p>а)розширення словникового запасу,</p> <p>б)поглиблення словесних значень,</p> <p>в)поетапне формування понять на доступному дітям рівні,</p> <p>г)порівняння слів та висловлювань за значеннями,</p> <p>д)групування слів за значенням та ситуативним використанням.</p>	<p>Формування та корекція граматичної сторони мовлення:</p> <p>а)попередження та подолання аграматизмів у писемному та усному мовленні,</p> <p>б)практичне засвоєння формальних ознак та смислу мовних категорій числа, роду, особи, відмінку, часу та їх правильне використання (з допомогою вчителя або самостійно залежно від можливостей дітей) у мовленнєвій практиці,</p> <p>в)тренування у</p>

<p>віковим інтересам і потребам дітей. 5.Забезпечення умов для спілкування з чучими однолітками. 6.Організація пізнавальних екскурсій. 7.Перегляд та обговорення кінофільмів. 8.Обговорення цікавих подій з власного досвіду дітей, з життя людей нашої країни та інших країн.</p>		<p>орієнтацією на знайомі слова, словосполучення та синтаксичні конструкції. 5.Розвиток вмінь усвідомлювати зміст, використовуючи ілюстрації, контекст. 6.Опанування різних способів дізнаватися значення незнайомих слів (запитати у вчителя, подивитися у словнику тощо). 7.Удосконалення навички співвідношення словесних мовленнєвих одиниць з жестовими позначеннями як способу усвідомлення змісту сприйнятого</p>		<p>варіативності синтаксичних конструкцій, е)усвідомлення універсальності та варіативності мовленнєвих одиниць, що зумовлює їх використання у різних синтаксичних конструкціях.</p>		<p>практичному застосуванні правил правопису, г)контроль за дотриманням правил орфоєпії під час говоріння.</p>
--	--	---	--	---	--	--

		мовленнєвого матеріалу. 8. Формування вміння порівнювати мовні закономірності, притаманні словесній та жестовій мові для усвідомлення сприйнятого.				
--	--	---	--	--	--	--

Немовленнєві напрями

пізнавальний	сенсорний	особистісний
<ol style="list-style-type: none"> 1. Формування пізнавальної активності. 2. Розвиток усіх видів пам'яті на матеріалі, що вивчається. 3. Розвиток уваги. 4. Розвиток уяви. 5. Корекційний розвиток розумових дій та операцій (порівняння, узагальнення, конкретизації, аналізу, синтезу), логічних форм мислення (понять, суджень, умовиводів). 6. Формування вміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки на доступному кожному учневі рівні. 7. Розвиток словесно-логічного мислення на мовленнєвому матеріалі, який вивчається. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток зорового сприймання як компенсаторного механізму, що забезпечує свідоме сприймання і усвідомлення різної інформації, передусім зверненого мовлення (словесного в усній та писемній формі, дактильного, жестового). 2. Розвиток зорово-моторної координації. 3. Розвиток кінестетичних відчуттів через вправлення у правильному артикулюванні, подолання артикуляційних труднощів, використання специфічних комунікативних засобів. 4. Розвиток тактильних відчуттів через сприймання вібрацій, зосередження уваги на їх особливостях (силі, напрямку, тривалості, ритмі тощо). 5. Формування компенсаторних навичок 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток цілеспрямованості діяльності, самоконтролю (плануючого, операційного, заключного). 2. Формування впевненості у собі, усвідомлення своєї неповторності, своєрідності, особистісної цінності. 3. Розвиток емоційно-вольової сфери.

	отримання інформації через смак, запах, використовуючи прийом обмацування, постукування, уважного розглядання та ін.	
--	--	--

7 клас

Мовленнєва змістова лінія

№ п/п	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня мовленнєвої компетентності учнів
1.	<p>Відомості про мовлення</p> <p>Повторення вивченого про мовлення: стилі, типи, жанри.</p> <p>Поняття про публіцистичний стиль.</p> <p>Поняття про офіційно-діловий стиль.</p> <p>Ситуація спілкування та її складові: адресант та адресат мовлення, тема, мета і місце спілкування, основна думка висловлювання (практично).</p> <p>Повторення вивченого про текст, його структурні особливості, мовні засоби зв'язку речень у тексті.</p> <p>Мікротеми тексту (практично).</p> <p>Складний план готового тексту (практично).</p> <p>Ознайомлювальне читання (практично).</p> <p>Основні джерела добору матеріалу для твору, його добір і систематизація.</p> <p>Особливості побудови опису зовнішності людини, опису дій, роздуму дискусійного характеру.</p> <p>Поняття про стилістичну помилку (практично).</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>розпізнає стилі мовлення (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний);</p> <p>розпізнає типи мовлення (розповідь, опис зовнішності людини, процесу праці, роздум дискусійного характеру);</p> <p>розпізнає жанри мовлення (оповідання, замітка, розписка), особливості їх побудови;</p> <p>визначає ситуацію спілкування, називає, записує її складові;</p> <p>розпізнає текст, його структурні особливості, загальні мовні засоби міжфразного зв'язку в тексті (службові і вставні слова, єдність видо-часових форм дієслів-присудків, займенники, числівники);</p> <p>виділяє (практично, <i>напр.: про ..</i>) мікротеми тексту;</p> <p>складає (самостійно, колективно, з допомогою вчителя) складний план тексту;</p> <p>має практичне уявлення про ознайомлювальне читання;</p> <p>добирає матеріали для твору з різних джерел інформації;</p> <p>робить усний та письмовий опис зовнішності людини, дій, будує текст-роздум дискусійного характеру, використовуючи знайомий засвоєний матеріал (самостійно або з допомогою опорних слів, словосполучень);</p> <p>знаходить і виправляє стилістичні помилки (самостійно або з допомогою вчителя).</p>

		Види робіт
2.	<p>Сприймання чужого мовлення</p> <p><i>Сприймання і розуміння мовлення</i></p> <p>Сприймання і розуміння зверненого мовлення. Сприймання і розуміння текстів діалогічного і монологічного характеру, що належать до таких стилів: розмовного, художнього, офіційно-ділового, наукового; типів: розповідь, опис (в т. ч. опис приміщення і природи), роздум; жанрів мовлення: оповідання, замітка, стаття, п'єса, вірш, казка, байка, легенда, переказ, пісня; загадка, прислів'я, приказки (об'єднані певною темою).</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>уважно сприймає і розуміє усні висловлювання, побудовані із знайомих слів і конструкцій, з опорою на видимі артикуляційні образи та доступні звукові сигнали, враховує міміку та емоційні прояви того, хто говорить (читає), ситуацію спілкування;</p> <p>усвідомлює під час слухо-зорового (слухо-зоро-вібраційного) сприймання та читання смисл інформації, вираженої у висловлюванні словесно (доступними мовленнєвими засобами) та емоційно;</p> <p>усвідомлює зміст прочитаного (доступного за змістом і структурою) тексту, спираючись на знайомий матеріал, ілюстрації, тематику, з'ясовує значення незрозумілих елементів;</p> <p>усвідомлює фактичний зміст висловлювань інших людей (розповіді, повідомлення та ін.), орієнтуючись на знайомі слова і конструкції, ситуацію спілкування, емоційне та інтонаційне (за можливостями учня) забарвлення мовлення, артикуляційні образи, слідкує за мовленням та його особливостями;</p> <p>визначає тему й основну думку, причинно-наслідкові зв'язки, основну і другорядну інформацію доступних за змістом та структурою мовленнєвих повідомлень діалогічного (реплік) та монологічного (повідомлення, текст тощо) характеру;</p> <p>осмислює і запам'ятовує найважливіші змістові віхи сприйнятого на слухо-зорові або слухо-зоро-вібраційній основі, прочитаного;</p> <p>читає мовчки незнайомі тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення; з'ясовує значення незрозумілих елементів;</p> <p>переглядає більші за обсягом тексти, ніж у попередніх класах, знаходячи в них указані вчителем елементи тексту та змісту (виділені спеціальним шрифтом слова, розділові знаки, зноски, кількість абзаців на сторінці та ін., пряму мову та діалог, порівняння, опис чи роздум, висновки тощо), основну і другорядну інформацію;</p>

<p style="text-align: center;">Читання мовчки і вголос</p> <p>Читання мовчки текстів діалогічного й монологічного характеру, що належать до таких стилів: художнього, наукового, офіційно-ділового, публіцистичного, розмовного; типів мовлення: розповідь, опис, роздум (зокрема опис зовнішності людини, опис дій, роздум дискусійного характеру); жанрів: оповідання, стаття, нарис, замітка, п'єса, казка, пісня, легенда, переказ, байка, загадка, прислів'я, приказки. Ознайомлювальне читання (практично).</p> <p>Читання вголос художніх, науково-популярних, публіцистичних текстів, що належать до таких жанрів мовлення, як оповідання, п'єса, стаття,</p>	<p>ділить текст на логічні частини (з допомогою вчителя або самостійно); складає простий план готового тексту (з допомогою вчителя або самостійно); прогнозує зміст висловлювання за формулюванням теми, поданим планом, висловлює прогноз доступними мовленнєвими засобами; виокремлює ключові слова й записує їх; розрізняє прямо не виражену в тексті емоційно-оцінну інформацію; визначає відому й нову інформацію; визначає основну й другорядну інформацію, причинно-наслідкові зв'язки та висловлює доступними мовленнєвими засобами; оцінює сприйняте, співвідносить його із своїм життєвим досвідом. Учень (учениця): читає мовчки відповідно незнайомі тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення з прийнятною швидкістю уточнює значення незрозумілих елементів; користується з певною метою залежно від мовленнєвої ситуації ознайомлювальним видом читання (відшукує потрібну інформацію, читаючи заголовки, назву, анотацію, початок, кінцівку, окремі фрагменти тексту, орієнтується в його композиції, виділяє ключові слова, основну й другорядну інформацію, ділить текст на змістові частини); складає складний план прочитаного (самостійно, колективно або з дозованою допомогою вчителя); визначає причинно-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні особливості тексту та висловлює доступними комунікативними засобами; оцінює прочитане з точки зору його змісту, форми, авторського задуму і мовного оформлення та висловлює свою точку зору доступними мовленнєвими засобами. Учень (учениця): читає вголос знайомі тексти (складніші порівняно з попередніми класами) різних стилів, типів і жанрів мовлення з достатньою швидкістю, плавно, виражає з допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, авторський задум (дотримання орфоепічних та інтонаційних норм відповідно можливостей учня); оцінює прочитаний уголос текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>
--	---

	нарис, замітка, переказ, легенда, байка, вірш, пісня, прислів'я, усмішки (вивчення деяких напам'ять або близько до тексту для збагачення власного мовлення)	
3.	<p>Відтворення готового тексту Перекази за простим і складним планами. Говоріння: Докладний переказ розповідного тексту художнього стилю з елементами опису зовнішності людини. Докладний переказ тексту публіцистичного стилю мовлення. Стислий переказ тексту наукового стилю. Письмо: Докладні перекази розповідного тексту з елементами опису зовнішності людини в художньому стилі й тексту-роздуму дискусійного характеру. Стислий переказ розповідного тексту з елементами опису дій в художньому стилі.</p>	<p>Учень (учениця): переказує докладно й стисло (усно й письмово) сприйняті тексти художнього, наукового й публіцистичного стилів мовлення за самостійно або колективно складеним простим та складним планом, самостійно добираючи та використовуючи засвоєний мовленнєвий матеріал; підпорядковує висловлювання темі й основній думці; враховує комунікативне завдання; дотримується композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму; помічає і виправляє недоліки у своєму мовленні (самостійно та за вказівкою вчителя); оцінює текст (його зміст, форму, авторський задум і мовне оформлення), використовуючи для висловлення власної думки засвоєний мовленнєвий матеріал.</p>
4.	<p>Створення власних висловлювань Діалогічне мовлення Діалог, який доповнює почутий або прочитаний текст, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з характеристикою людей; діалог дискусійного характеру.</p>	<p>Учень (учениця): ініціює, підтримує діалог у різних побутових та навчальних ситуаціях; використовує діалогічне мовлення для отримання, уточнення інформації, обміну думками; складає діалог за зразком, поданим початком або закінченням, діалоги до монологічних текстів, доповнює відсутні репліки в поданому діалозі (допускається помірна кількість аграматизмів з їх виправленням за вказівкою вчителя); розігрує діалог (кількість реплік залежить від можливостей учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування, досягаючи комунікативної мети, аргументуючи висловлені тези, спростовуючи помилкові висловлювання</p>

<p>Монологічне мовлення Твори за простим і складним планами. Говоріння: Твір-опис зовнішності людини в художньому стилі. Твір-опис дій на основі власних спостережень (у формі інструкцій або настанов, керівництва до виконання певних дій). Твір-роздум дискусійного характеру публіцистичного стилю. Письмо: Твір-опис зовнішності людини за картиною в художньому стилі. Твір-опис дій, виконуваних автором в художньому стилі (наприклад, приготування обіду, моделювання, малювання, шиття, вишивання тощо). Твір-оповідання за поданим сюжетом.</p>	<p>співрозмовника (використовує знайомий мовленнєвий матеріал); додержується правил ведення діалогу та етичних норм спілкування; висловлює особисту позицію щодо обговорюваної теми, добираючи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, даючи влучну, дотепну відповідь із використанням прислів'їв і приказок (використовує доступні комунікативні засоби); оцінює висловлювання з позицій змісту, форми, задуму і мовного оформлення. Учень (учениця): складає усні й письмові твори за простим і складним планами, обираючи відповідний ситуації спілкування стиль мовлення (розмовний, художній, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий), типи мовлення (зокрема твори-описи зовнішності людини й дій, твір-роздум дискусійного характеру); жанри мовлення (оповідання за поданим сюжетом, портретний нарис, анотація, розписка); мовні засоби відповідно до задуму висловлювання, стилю, типу й жанру мовлення (допускається помірна кількість аграматизмів з їх виправленням за вказівкою вчителя); збирає й систематизує матеріал для твору, використовуючи підручник, додаткову літературу, Інтернет, спогади про події з власного досвіду; помічає й виправляє недоліки у власному мовленні (самостійно та за вказівкою вчителя); вміє скласти оголошення, записку, лист, розписку (самостійно або за зразком); оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення), користуючись доступними мовними засобами.</p>
---	---

	Портретний нарис у публіцистичному стилі. Анотація. <i>Ділові папери</i> . Розписка.	
--	--	--

Міжпредметні зв'язки. Письмова характеристика літературного героя; елементарний аналіз змісту й художніх засобів твору-живопису про подвиг людей; передача динаміки дій (образотворче мистецтво); нариси на суспільну тему (історія).

Мовна змістова лінія

№ п\п	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня мовної компетентності учнів
Вступ		
1.	Краса і багатство української мови	Учень (учениця): розуміє значення опанування словесної мови для життя у суспільстві; усвідомлює красу і багатство української словесної мови; використовує українську словесну мову у спілкуванні та навчанні (як рівноправну з жестовою), для отримання необхідної інформації (у доступних межах); знає, знаходить у тексті і використовує у мовленні деякі засоби милозвучності української мови; усвідомлює роль мови в збереженні духовних надбань народу, цілісності і незалежності української держави.
Повторення, узагальнення та поглиблення вивченого у попередніх класах		
2.	Словосполучення і речення Головні члени речення. Просте речення. Звертання, вставні слова, однорідні члени речення у простому реченні. Розділові знаки у простому реченні. Складне речення. Пряма мова. Текст Структура тексту: зачин, основна частина, кінцівка; відоме й нове. Тема й основна думка тексту. Види зв'язку речень у тексті: послідовний, паралельний (практично). Типи і стилі тексту. Поняття про офіційно-діловий	Учень (учениця): розрізняє словосполучення і речення, прості речення і складні, типи і стилі мовлення; визначає головне і залежне слово у словосполученні, головні та другорядні члени речення, типи і стилі мовлення; знаходить у реченні вставні слова, звертання й однорідні члени речення; називає частини мови, якими вони виражені; розставляє правильно розділові знаки у простих ускладнених реченнях і складних реченнях; пояснює орфограми і пунктограми за допомогою вивчених правил; знаходить і виправляє орфографічні і пунктуаційні помилки на вивчені правила;

	<p>стиль.</p> <p>Правопис</p> <p>Розділові знаки у простому реченні. Розділові знаки у складному реченні і при прямій мові та діалозі.</p> <p>Орфограми в коренях, префіксах, суфіксах і на межі значущих частин слова та основ.</p> <p><i>Частини мови</i></p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки Лексикологія і фразеологія.</p> <p><i>Вставні слова, найуживаніші фразеологізми зі звертаннями і вставними словами.</i></p> <p>Граматика.</p> <p><i>Частини мови, якими виражаються звертання, вставні слова, однорідні члени речення. Займенники, сполучники, прислівники, повтори спільнокореневих слів, контекстуальні синоніми як засоби зв'язку речень у тексті.</i></p> <p>Культура мовлення.</p> <p><i>Правильне інтонування простих речень із звертаннями, вставними словами та однорідними членами речення, різними за метою висловлювання. Інтонування складних речень. Засвоєння стандартних висловів, словосполучень в офіційно-діловому стилі.</i></p> <p>Текст (риторичний аспект). <i>Звертання, вставні слова, однорідні члени речення у власних висловлюваннях на певну тему.</i></p>	<p>будує речення зі звертаннями, вставними словами, однорідними членами речення; із простих речень — складне; тексти офіційно-ділового стилю та інших стилів (допускається обмежена кількість аграматизмів з подальшим виправленням);</p> <p>помічає й виправляє порушення вимог до культури мовлення при інтонуванні простих і складних речень, усуває недоліки в структурі і стилі тексту;</p> <p>складає усні й письмові монологічні висловлювання на певну соціокультурну тему відповідно до визначеної комунікативної мети на основі власного життєвого досвіду, використовуючи звертання, вставні слова, прості і складні речення з прямою і непрямою мовою та діалоги (допускається обмежена кількість аграматизмів з подальшим виправленням).</p>
Лексикологія		
3.	<p>Групи слів за їх походженням</p> <p>Власне українські й запозичені (іншомовного</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>збагачує словниковий запас через спілкування, читання художньої літератури,</p>

	<p>походження) слова. Тлумачний словник української мови. Словник іншомовних слів. <i>Активна і пасивна лексика</i> української мови: застарілі слова (архаїзми й історизми), неологізми.</p> <p><i>Групи слів за вживанням:</i> загальноживані та стилістично забарвлені слова, діалектні, професійні слова і терміни, просторічні слова, жаргонізми.</p> <p>Офіційно-ділова лексика.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки</p> <p>Фонетика, орфоенія.</p> <p><i>Вимова слів інішомовного походження, передача звуків в українській мові.</i></p> <p>Культура мовлення і стилістика. Доречно вживання вивчених пластів лексики у власному мовленні; визначення їх ролі у текстах різних стилів.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Удосконалення умінь і навичок дотримуватися морально-етичних норм у процесі спілкування.</p>	<p>використання словників, довідкової літератури, словесно-жестовий переклад (за необхідності);</p> <p>дізнається значення незрозумілих слів через запитання до вчителя, використання словників, довідкової літератури, словесно-жестовий переклад (за необхідності);</p> <p>розуміє і використовує більше слів, ніж у попередніх класах;</p> <p>уміє доречно використовувати у власному мовленні засвоєну лексику; визначає лексичне значення знайомого слова доступними мовленнєвими засобами;</p> <p>групує слова за значенням;</p> <p>усвідомлює стилістичну роль діалектизмів, професійних слів, термінів, архаїзмів і неологізмів;</p> <p>редагує тексти з лексичними помилками;</p> <p>користується тлумачним словником, словником іншомовних слів;</p> <p>складає висловлювання про професію з описом процесів праці;</p> <p>бере участь у розігруванні діалогів за певною ситуацією в офіційно-діловому стилі, використовуючи доступні мовленнєві засоби.</p>
Морфологія. Орфографія		
4.	<p>Числівник</p> <p>Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль числівника.</p> <p>Числівники кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) і порядкові. Числівники прості, складні і складені.</p> <p>Відмінювання числівників.</p> <p>Творення числівників.</p> <p>Правопис числівника</p> <p>Буква ь на кінці числівників і перед закінченням</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>знає загальне значення числівника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль у реченні;</p> <p>знаходить числівники в тексті;</p> <p>визначає їх граматичні ознаки;</p> <p>утворює і вживає відмінникові форми числівників;</p> <p>поєднує числівники з іменниками;</p> <p>знаходить вивчені орфограми в числівниках, пояснює їх правилами;</p> <p>помічає і виправляє помилки на вивчені правила (самостійно або з допомогою вчителя);</p>

	<p>у непрямих відмінках. Роздільне написання складених числівників. Написання разом порядкових числівників з - тисячний.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки Культура мовлення і стилістика. Правильне вживання кількісних числівників з іменниками у всіх відмінках. Уживання числівників для позначення дат, часу (годин).</p> <p>Лексикологія і фразеологія. Засвоєння числівників на позначення дат і годин. Числівники у фразеологізмах; засвоєння таких фразеологізмів.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Використання числівників з метою надання текстові переконливості, точності; почуття міри у вживанні числівників.</p>	<p>складає речення, висловлювання, до складу яких входять числівники (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням); створює діалоги з уживанням дат і точного позначення часу, а також усні, письмові висловлювання на певну тему, використовуючи виражальні можливості числівників (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням).</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Правильне використання форм числівників під час читання й усного пояснення задач, прикладів (фізика, математика); використання числівників у відповідях на уроках (історія, географія, хімія).</p>		
5.	<p>Займенник Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль займенника. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні; питальні й відносні; заперечні; означальні й неозначені (ознайомлення). Відмінювання займенників усіх розрядів. Правопис займенників Приставний <i>н</i> у формах особових і вказівних займенників. Написання разом і через дефіс неозначених займенників. Правопис заперечних</p>	<p>Учень (учениця): знає значення, морфологічні ознаки і синтаксичну роль займенника; знаходить займенники в тексті; визначає морфологічні ознаки й синтаксичну роль займенників у реченні; утворює неозначені й заперечні займенники; відмінює правильно всі розряди займенників; знаходить вивчені орфограми і пояснює їх доступними мовленнєвими засобами; помічає і виправляє помилки в написанні і вживанні займенників; аналізує тексти щодо стилістичної ролі в них займенників; уживає займенники для зв'язку речень у тексті; поєднує займенники з прийменниками; створює монологи і діалоги-роздуми про вчинки людей з використанням</p>

	<p>займенників. Написання займенників з прийменниками окремо. Внутрішньопредметні зв'язки Культура мовлення і стилістика. Уживання займенників для зв'язку речень у тексті. Використання особового займенника Ви у ввічливому значенні при звертанні до однієї особи. Лексикологія і фразеологія. Засвоєння фразеологізмів, прислів'їв, крилатих висловів, до складу яких входять займенники. Текст (риторичний аспект). Займенники я і ми у спілкуванні.</p>	<p>виражальних можливостей займенника для розкриття задуми висловлювання (використовуючи знайомий мовленнєвий матеріал) (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням).</p>
<p>Міжпредметні зв'язки. Використання займенників у відповідях учнів на уроках історії, географії, літератури, предметах природничо-математичного циклу.</p>		
<p>6.</p>	<p>Дієслово Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль дієслова. Форми дієслова: неозначена форма, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові форми на <i>-но</i>, <i>-то</i> (загальне ознайомлення). Неозначена форма (інфінітив) та особові форми. Доконаний і недоконаний види дієслова. Часи дієслова. Теперішній час. Минулий час. Зміна дієслів у минулому часі. Майбутній час. Дієслова I і II дієвідмін. Дієвідмінювання дієслів теперішнього і майбутнього часу. Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий). Творення дієслів умовного способу і наказового способу. Безособові дієслова. Способи творення дієслів.</p>	<p>Учень (учениця): знає загальне значення дієслова, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль, використовує у власному мовленні; знаходить дієслово в реченні; визначає форми дієслова, граматичні ознаки, належність до певної дієвідміни, знає і використовує засоби творення видових пар дієслів; вимовляє дієслова з дотримання орфоепічних норм (відповідно до можливостей учня); правильно пише дієслова з вивченими орфограмами (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням); знаходить і виправляє допущені помилки на вивчені орфографічні правила, а також помилки у формі залежного слова (самостійно або за вказівкою вчителя); використовує правильно форми дієслів у мовленні (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням); конструює речення з дієсловами в усіх часах і особових формах, у т. ч. в переносному значенні (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням); добирає синонімічні дієслова;</p>

	<p>Правопис дієслів <i>Не</i> з дієсловами (повторення). Правопис <i>-ться, -ися</i> в кінці дієслів (повторення). Букви <i>е, и</i> в особових закінченнях дієслів I і II дієвідмін (повторення). Буква <i>ь</i> у дієсловах наказового способу.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки Лексикологія і фразеологія. <i>Уживання діє-слів-синонімів, антонімів у переносному значенні; засвоєння найуживаніших фразеологізмів (в т. ч. приказок і прислів'їв), крилатих висловів, до складу яких входять дієслова.</i></p> <p>Фонетика. Орфоенія. <i>Вимова дієслів на -ися, -ться. Чергування приголосних у дієсловах.</i></p> <p>Синтаксис. <i>Уживання дієслова в ролі різних членів речення.</i></p> <p>Культура мовлення і стилістика. <i>Засвоєння дієслівних словосполучень з керованим залежним словом. Уживання одних способів дієслів чи форм певного часу замість інших.</i></p> <p>Текст (риторичний аспект). <i>Складання висловлювань у художньому стилі з дієсловами у 2 ос. однини; ділових паперів (інструкція) з дієсловами у 3 особі множини.</i></p>	<p>замінює повторювані дієслова синонімами; бере участь у розігруванні діалогів (будує на знайомому мовленнєвому матеріалі) відповідно до запропонованої ситуації спілкування, використовуючи дієслова з комунікативною метою; складає усні чи письмові висловлювання на певну соціокультурну тему, використовуючи виражальні можливості дієслова, у т. ч. висловлювання у художньому стилі з дієсловами у 2 ос. однини; ділові папери (інструкцію) з дієсловами у 3 особі множини (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням).</p>
Міжпредметні зв'язки. Метафора, уособлення (література).		
7.	<p>Дієприкметник Дієприкметник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.</p>	<p>Учень (учениця): знає значення дієприкметника, його морфологічні ознаки, синтаксичну роль; відрізняє дієприкметник від прикметника; знаходить у реченні дієприкметник і дієприкметниковий зворот, безособові</p>

<p>Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього і минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові дієслівні форми на <i>-но, -то</i>.</p> <p>Правопис дієприкметників Правопис голосних у закінченнях дієприкметників.</p> <p>Відокремлення комами дієприкметникових зворотів (після означуваного іменника). Правопис голосних і приголосних у суфіксах дієприкметників.</p> <p>Написання <i>-н-</i> у дієприкметниках та <i>-нн-</i> у прикметниках дієприкметникового походження. <i>Не</i> з дієприкметниками.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки Лексикологія і фразеологія. Дієприкметникові синоніми, антоніми; фразеологізми (приказки і прислів'я), крилаті вислови, до складу яких входять дієприкметники.</p> <p>Синтаксис. Уживання дієприкметників і дієприкметникових зворотів у ролі другорядних членів речення.</p> <p>Культура мовлення і стилістика. Побудова речень з дієприкметниковими зворотами; синоніміка складних і простих речень з дієприкметниковими зворотами. Синоніміка речень активного і пасивного стану. Уживання в мовленні безособових форм на <i>-но, -то</i>.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Створення текстів-описів з уживанням дієприкметників і</p>	<p>дієслівні форми на <i>-но, -то</i>;</p> <p>визначає дієприкметники активного і пасивного стану; знає засоби їх творення; пише правильно дієприкметники з вивченими орфограмами (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням) ;</p> <p>розставляє розділові знаки при дієприкметниковому звороті;</p> <p>пояснює орфограми в дієприкметнику і пунктограми з допомогою доступних мовленнєвих засобів;</p> <p>знаходить і виправляє в реченні помилки на вивчені орфографічні, граматичні й пунктуаційні правила (самостійно або за вказівкою вчителя);</p> <p>інтонує речення з дієприкметниковими зворотами (за можливостями учня);</p> <p>складає речення з дієприкметниковими зворотами;</p> <p>замінює речення з дієприкметниковими зворотами підрядним реченням;</p> <p>вживає дієприкметники, дієприкметникові звороти, форми на <i>-но, -то</i>, а також фразеологізми, крилаті вислови, до складу яких входять дієприкметники, у власних висловлюваннях, зокрема в текстах-описах на певну соціокультурну тему (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу).</p>
---	--

	дієприкметникових зворотів.	
Міжпредметні зв'язки. Використання дієприкметників як засобу творення образності (література); використання дієприкметників у наукових текстах (історія, географія, біологія, фізика).		
8.	<p>Дієприслівник Дієприслівник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Вид і час дієприслівників. Дієприслівники недоконаного й доконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.</p> <p>Правопис дієприслівників. Коми при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові. Не з дієприслівниками.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки Лексикологія й фразеологія. Дієприслівникові синоніми й антоніми. Найуживаніші фразеологізми (у т.ч. приказки й прислів'я) з дієприслівниками і дієприслівниковими зворотами.</p> <p>Синтаксис. Пунктуація. Дієприслівники й дієприслівникові звороти в ролі другорядних членів речення. Розділові знаки при дієприслівниковому звороті й одиничних дієприслівниках.</p> <p>Культура мовлення. Правильне вживання дієприслівників у власному мовленні, дотримання інтонації в реченнях із дієприслівниковим зворотом.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Використання дієприслівників та дієприслівникових зворотів для зв'язку речень у тексті.</p>	<p>Учень (учениця): усвідомлює загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль дієприслівника; знаходить дієприслівник, дієприслівниковий зворот у реченні; відрізняє дієприслівник від дієприкметника; знає граматичні ознаки дієприслівника; пише правильно дієприслівники з вивченими орфограмами (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням); розставляє розділові знаки при дієприслівниках і дієприслівникових зворотах; виправляє помилки у вживанні й правописі дієприслівників (самостійно або за вказівкою вчителя); будує речення з дієприслівниками й дієприслівниковими зворотами (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням), інтонує їх відповідно до слухо-мовленнєвих можливостей; читає й переказує тексти з дієприслівниками й дієприслівниковими зворотами; складає монологи й діалоги, використовуючи виражальні можливості дієприслівників і дієприслівникових зворотів (використовує знайомий мовленнєвий матеріал) (допускається обмежена кількість аграматизмів з їх подальшим виправленням).</p>

Міжпредметні зв'язки. Використання дієприслівника для створення образності (художня література); використання дієприслівника в наукових текстах (історія, географія, біологія, хімія, фізика, математика).

Повторення в кінці року

9.	Лексикологія. Словотвір і орфографія. Морфологія й орфографія. Фонетика. Орфоепія	Учень (учениця): знає основні орфограми у вивчених частинах мови; знаходить у тексті і характеризує за граматичними ознаками вивчені частини мови; правильно вживає їх у власному мовленні; знаходить помилки в тексті, виправляє і пояснює їх; складає твори на основі побаченого, почутого; класифікує, систематизує і узагальнює вивчений матеріал.
----	--	--

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовний зміст навчального матеріалу			Орієнтовні державні вимоги до рівня соціокультурної компетентності учнів
Сфери відношень	Тематика текстів	Теми висловлювань учнів	
<p>Я і українська мова й література.</p> <p>Я і Батьківщина, природа, історія) (іі)</p> <p>Я і національна культура (звичаї, традиції, свята,</p>	<p>Українська мова – основа національної ідентичності.</p> <p>Етнографічне районування України. Рослинний і тваринний світ рідного краю. Особливості природного ландшафту України. Сім природних чудес України. Гармонія людини й природи.</p> <p>Родинно-побутова культура українців. Народна пісня – душа народу. Колискова.</p>	<p>«Барви українського слова», «Чистіша від сльози вона хай буде».</p> <p>«Барвінковий край», «Рідні краєвиди»,</p> <p>«Велична премудра природа».</p> <p>«Наша дума, наша пісня не вмре, не загине» (Т.Шевченко), «Мамина пісня», «Ой весна, весна, днем красна», «Про що розповідає старенька хата».</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>сприймає, аналізує, оцінює прочитані чи сприйняті на слухо-зоровій основі відомості і добирає й використовує ті з них, які необхідні для досягнення певної комунікативної мети, використовуючи доступні комунікативні засоби словесної або жестової мови;</p> <p>усвідомлює значення словесної мови для соціалізації;</p> <p>користується словесною мовою (усною та письмовою) у різних комунікативних ситуаціях (як рівноправним з жестовою мовою комунікативним засобом);</p> <p>використовує словесно-жестовий та жестово-</p>

<p>культура взаємин, українська пісня).</p> <p>Я і мистецтво (традиційне й професійне).</p> <p>Я і ти (члени родини, друзі, товариші).</p> <p>Я і ми (родина, класний колектив, народ, людство).</p> <p>Я як особистість</p>	<p>Обрядові пісні. Історія кобзарства в Україні. Кобзарі й лірники. Гумористична й сатирична творчість українського народу. Національне традиційне вбрання українців. Символіка народного костюма. Українська народна архітектура.</p> <p>Художньо-культурна цінність декоративно-прикладного мистецтва. Плетіння, вишивка, ткацтво, килимкарство, кераміка, мереживо тощо.</p> <p>Моя родина, родовід. Родинні цінності, свята й традиції. Мати – берегиня роду. Життя за нормами народної моралі. Етика спілкування. Слово як духовна святиня. Домашні обов'язки. Дружба й товаришування.</p> <p>Світ моїх захоплень.</p>	<p>«Одягни вишиванку».</p> <p>«Мережила скатертину».</p> <p>«Ой, роде наш красний», «Із замуленого джерела води не нап'єшся».</p> <p>«Люди, з яких я беру приклад»,</p> <p>«Любить людей мене навчила мати...» (В.Симоненко).</p> <p>«Пізнай самого себе», «Не одяг прикрашає людину, а добрі справи».</p>	<p>словесний переказ;</p> <p>усвідомлює значення словесно-жестового білінгвізму для соціокультурного життя особи з порушенням слуху;</p> <p>використовує українську словесну мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини, української природи, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей, визнання цінності здоров'я свого й інших, оптимізм у сприйманні світу;</p> <p>усвідомлює необхідність бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.</p>
--	---	--	---

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія

Види загальнонавчальних вмінь	Орієнтовні державні вимоги до рівня діяльнісної компетентності учнів
Організаційно-контрольні	<p>Учень (учениця) <i>самостійно чи за допомогою вчителя:</i></p> <p>визначає <i>мотив</i> і <i>мету</i> власної мовленнєвої, пізнавальної діяльності; планує діяльність для досягнення мети; розробляє план; оцінює здобутий <i>результат</i> засобами словесної або жестової мови і робить відповідні корективи.</p>
Загальнопізнавальні (інтелектуальні, інформаційні)	<p>Учень (учениця) <i>самостійно чи за необхідною допомогою вчителя:</i></p> <p>аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності;</p> <p>порівнює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності у словесній і жестовій мовах;</p> <p>виділяє головне з-поміж другорядного; здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо);</p> <p>здійснює бібліографічний пошук необхідної інформації, працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення;</p> <p>систематизує, зіставляє, інтерпретує отриману з різних джерел інформацію;</p> <p>моделює мовні й позамовні поняття, явища, закономірності.</p>
Творчі	<p>Учень (учениця) (з допомогою вчителя чи самостійно):</p> <p>уявляє словесно описані предмети і явища; переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; помічає й формулює проблему в процесі навчання засобами словесної або жестової мови;</p>

	<p>усвідомлює будову предмета вивчення;</p> <p>робить припущення щодо способу розв'язання певної проблеми;</p> <p>добирає аргументи для його доведення (у нескладних випадках), висловлює їх засобами словесної або жестової мови.</p>
Естетико-етичні	<p>Учень (учениця) помічає красу в мовних явищах, явищах природи, у творах мистецтва, у вчинках людей і результатах їхньої діяльності;</p> <p>критично оцінює свої вчинки, узгоджувати їх із загальнолюдськими моральними нормами;</p> <p>виявляє готовність і здатність творити добро словом і ділом.</p>

Корекційно-розвивальна змістова лінія

Мовленнєвий напрям						
Формування мотиваційного компоненту мовленнєвої діяльності	Створення наочно-образного підґрунтя для розвитку мовлення	Формування навичок сприймання мовлення	Формування навичок продукування мовлення та корекція різних сторін мовлення			
1.Заохочення використання словесного мовлення для спілкування. 2.Єдність вимог педколективу щодо використання словесного мовлення.	1.Активне пізнання довкілля. 2.Усвідомлення логічних зв'язків та причинно-наслідкових залежностей, взаємин між людьми.	1.Формування навичок слухозоро-вібраційного сприймання усного мовлення з орієнтацією на видимі артикуляційні образи, доступні звукові сигнали,	Формування фонетичної сторони мовлення, вправлення у правильному промовлянні, попередження недоліків та корекція:	Формування та корекція синтаксичної сторони мовлення: а)вправлення у впізнаванні знайомих синтаксичних конструкцій, б)побудова речень	Формування лексико-семантичної сторони мовлення: а)розширення словникового запасу, б)поглиблення словесних значень, в)поетапне формування понять	Формування та корекція граматичної сторони мовлення: а)попередження та подолання аграматизмів у писемному та усному мовленні, б)практичне засвоєння

<p>3.Залучення батьків до регулярного мовленнєвого спілкування з дітьми.</p> <p>4.Добір цікавих художніх текстів та такого мовленнєвого матеріалу для вправ, який відповідає віковим інтересам і потребам дітей.</p> <p>5.Забезпечення умов для спілкування з чуючими однолітками.</p> <p>6.Організація пізнавальних екскурсій.</p> <p>7.Перегляд та обговорення кінофільмів.</p> <p>8.Обговорення цікавих подій з власного досвіду дітей, з життя людей нашої</p>	<p>3.Встановленн я єдностей між мовленнєвими одиницями та тією реальністю, яку вони позначають.</p>	<p>вібраційні відчуття.</p> <p>2.Домислювання.</p> <p>3.Врахування контексту та ситуації спілкування для усвідомлення змісту сказаного</p> <p>4.Формування навичок усвідомленого читання з орієнтацією на знайомі слова, словосполучення та синтаксичні конструкції.</p> <p>5.Розвиток вмінь усвідомлювати зміст, використовуючи ілюстрації, контекст.</p> <p>6.Опанування різних способів дізнаватися значення незнайомих слів (запитати у вчителя, подивитися у</p>	<p>а)голосоутворення;</p> <p>б)звукосимови,</p> <p>в)темпу промовляння,</p> <p>г)ритму та мелодики,</p> <p>д)інтонаційного оформлення</p>	<p>за заданими синтаксичними конструкціями,</p> <p>в)узгодження слів у синтаксичних конструкціях різної складності,</p> <p>г)усвідомлення типовості синтаксичних конструкцій в українській мові,</p> <p>д)усвідомлення варіативності синтаксичних конструкцій,</p> <p>е)усвідомлення універсальності та варіативності мовленнєвих одиниць, що зумовлює їх використання у різних синтаксичних конструкціях.</p>	<p>на доступному дітям рівні,</p> <p>г)порівняння слів та висловлювань за значеннями,</p> <p>д)групування слів за значенням та ситуативним використанням.</p>	<p>формальних ознак та смислу мовних категорій числа, роду, особи, відмінку, часу та їх правильне використання (з допомогою вчителя або самостійно залежно від можливостей дітей) у мовленнєвій практиці,</p> <p>в)тренування у практичному застосуванні правил правопису,</p> <p>г)контроль за дотриманням правил орфоепії під час говоріння.</p>
--	---	---	---	--	---	--

країни та інших країн.		словнику тощо). 7. Удосконалення навички співвідношення словесних мовленнєвих одиниць з жестовими позначеннями як способу усвідомлення змісту сприйнятого мовленнєвого матеріалу. 8. Формування вміння порівнювати мовні закономірності, притаманні словесній та жестовій мові для усвідомлення сприйнятого.				
------------------------	--	--	--	--	--	--

Немовленнєві напрями

пізнавальний	сенсорний	особистісний
1. Формування пізнавальної активності. 2. Розвиток усіх видів пам'яті на матеріалі, що вивчається. 3. Розвиток уваги. 4. Розвиток уяви.	1. Розвиток зорового сприймання як компенсаторного механізму, що забезпечує свідоме сприймання і усвідомлення різної інформації, передусім зверненого мовлення (словесного в усній	1. Розвиток цілеспрямованості діяльності, самоконтролю (плануючого, операційного, заключного). 2. Формування впевненості у собі, усвідомлення своєї неповторності,

<p>5. Корекційний розвиток розумових дій та операцій (порівняння, узагальнення, конкретизації, аналізу, синтезу), логічних форм мислення (понять, суджень, умовиводів).</p> <p>6. Формування вміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки на доступному кожному учневі рівні.</p> <p>7. Розвиток словесно-логічного мислення на мовленнєвому матеріалі, який вивчається.</p>	<p>та писемній формі, дактильного, жестового).</p> <p>2.Розвиток зорово-моторної координації.</p> <p>3.Розвиток кінестетичних відчуттів через вправлення у правильному артикулюванні, подолання артикуляційних труднощів, використання специфічних комунікативних засобів.</p> <p>4.Розвиток тактильних відчуттів через сприймання вібрацій, зосередження уваги на їх особливостях (силі, напрямку, тривалості, ритмі тощо).</p> <p>5.Формування компенсаторних навичок отримання інформації через смак, запах, використовуючи прийом обмацування, постукування, уважного розглядання та ін.</p>	<p>своєрідності, особистісної цінності.</p> <p>3.Розвиток емоційно-вольової сфери.</p>
---	--	--